

УДК 636.2.033 : 636.08.003

**Пуцентайло П.Р.,
к.е.н., доцент, докторант
Тернопільський національний економічний університет**

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА КАНАДИ І США

Постановка проблеми. Проблема продовольчої безпеки є однією з найбільш важливих у більшості країн світу. Її позитивне вирішення лежить у площині пошуку шляхів забезпечення сталого сільськогосподарського виробництва в умовах зростаючої обмеженості ресурсів, глобалізації економічних відносин і вступу суспільства в постіндустріальну еру розвитку. Глобалізація продовольчої проблеми в світі визначає стратегічні цілі провідних розвинутих держав. Вони полягають у нарощуванні виробництва продовольчих ресурсів і забезпеченні відповідного місця на ринку продовольства, зокрема продуктів тваринництва.

В більшості країн світу м'ясне скотарство є однією з найбільш конкурентоспроможних галузей тваринництва, оскільки дає різноманітну продукцію – яловичину і шкіряну сировину. Незамінна роль галузі як основного джерела надходження органічних добрив для рослинництва. Саме тому м'ясне скотарство у всіх без винятку країнах займає провідне місце у агропромисловому виробництві і є важливою складовою забезпечення продовольчої безпеки країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку і функціонування галузі м'ясного скотарства у більшості країн світу висвітлювалася представниками вітчизняної і зарубіжної аграрної науки, про що свідчать наукові праці цих авторів. Зокрема, значну увагу стану та аналізу діяльності тваринництва у Канаді і США на різних етапах приділили у своїх дослідженнях російські вчені А.А.Ежевський, І.Е.Емельянов, В.Ф.Ліщенко, В.А.Мартинів, В.Д.Нагорний, Б.А.Рунов, А.С.Терентьева, Б.А.Черняков.

У вітчизняній економічній літературі проблема функціонування аграрного виробництва, і зокрема галузі м'ясного скотарства у Північній Америці поки що займає незначне місце. Окремі аспекти вказаної проблеми висвітлюються у працях А.О.Бабича, В.І.Бойка, В.І.Власова, Ю.Я.Гапусенка, П.К.Канінського, С.М.Кваші, Ю.В.Кернасюка, Б.К.Супіханова та інших вчених, які розширили наукові дослідження в сфері виробництва продукції у зарубіжних країнах і її конкурентоспроможності на глобальних продовольчих ринках. Разом із тим дане питання вимагає подальших досліджень у детальному ознайомленні та визначенні характерних рис і особливостей функціонування галузі м'ясного скотарства у Канаді і США з метою імплементації досвіду для України.

Постановка завдання. Метою статті є детальний розгляд особливостей функціонування галузі м'ясного скотарства у Канаді і США як єдиної, виробничої і конкурентної системи аграрного бізнесу. Вивчення досвіду цих країн у розвитку тваринництва дасть змогу українським науковцям і практикам створити ефективну галузь скотарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У м'ясному скотарстві Північної Америки особливе поширення набула вертикальна інтеграція. Відбувається інтенсивне злиття різних раніше незалежних виробництв, вирощування молодняку і відгодівля худоби знаходяться під контролем промислового і банківського капіталу різних фірм, головним чином компаній м'ясопереробної промисловості. Вертикальна інтеграція ліквідувала посередників між фермерами-скотарями і забійними підприємствами. З великих відгодівельних майданчиків майже вся худоба надходить на підприємства переробної промисловості, минаючи ринки і торговельних посередників.

Широке поширення набула система контрактації між скотарями і харчовою промисловістю. Ця система дозволяє краще координувати обсяги виробництва продукції, здійснювати контроль її якості, терміни поставок, гарантувати збут. Жорсткі вимоги, укладені в договорах для обох сторін, змушують більш чітко планувати виробництво, якість і збут продукції. Фірми беруть на себе ряд важливих для постачальників зобов'язань. В контрактах обговорюється, що фірма дає консультації, знайомить з передовими науковими і виробничими досягненнями.

Між відгодівельними господарствами і підприємствами переробної промисловості існують різноманітні взаємовідносини: прості контракти з встановленими термінами, обсягами та якістю худоби на забій, часткова фінансова або інша господарська участь підприємств у відгодівлі і повному фінансово-виробничому контролі виробництва м'яса.

Розширення прямих зв'язків і контрактів м'ясопереробних компаній з виробниками дозволило підвищити вимоги до якості худоби, що знімається з відгодівлі, забезпечити гарантовані поставки тварин високих вагових кондицій і стандартів. Худобу, що знімають з відгодівлі класифікують у відповідності з державною системою стандартів або за якісними специфікаціями, розробленими

підприємством-переробником. При цьому в контрактах часто обумовлюється, що підприємство зберігає право вибракування партій худоби, якщо вони не відповідають вимогам.

Підприємства завдяки укладенню контрактів з виробниками – відгодівельними підприємствами мають на меті зменшити сезонні коливання, забезпечити більш повне і рівномірне завантаження підприємств сировиною. Розширення прямих поставок худоби за контрактами забезпечило рівномірний забій худоби по кварталах, ліквідувало сезонність виробництва у постачанні м'ясної сировини.

Таким чином розвиток вертикальної інтеграції впливає на зростання потужності виробництва відгодівлі, одночасно і на спеціалізацію з вирощування молодняку, виробництва кормів та виготовлення раціонів годівлі, переробки та збуту сировини.

США для відгодівлі імпортують молодняк з Канади і Мексики. Між США і Канадою йде постійна торгівля племінною худобою. Місцями торгівлі всередині цих країн є ринки, розташовані головним чином на кордоні між виробниками м'яса яловичини і споживачами. Протягом останніх десятиліть продаж худоби через ринки істотно скоротився. Основною причиною цього є географічна децентралізація м'ясної промисловості. Замість великих забійних цехів, розташованих у великих містах, з'явилася більш широка мережа сучасних м'ясокомбінатів в місцях концентрації відгодівлі худоби. Така децентралізація з ліквідацією великих забійних цехів виявилася економічно доцільною. У промислові центри до місць споживання м'яса стали привозити яловичину і готові м'ясні продукти, а не живу худобу. У результаті переорієнтації м'ясної промисловості на місці залишаються всі відходи, частина з яких тут же переробляється в повноцінний корм (кісткове та кров'яне борошно) і згодуюється знову в якості добавок до основних кормів, а також різко скорочується обсяг перевезень і знижуються транспортні витрати.

Інше місце продажу худоби – аукціони. Продаж худоби на аукціонах є найстарішим методом торгівлі в Північній Америці. Цей спосіб торгівлі виник в XIX столітті. Питома вага реалізованої таким каналом худоби, особливо молодняку, продовжує залишатися досить високою. Аукціони влаштовують як у великих містах, так і в селищах, у зонах вирощування молодняку. Це робиться з метою скорочення перевезення худоби. Така ж децентралізація аукціонів відбулася і в Канаді. Аукціонами для продажу худоби користуються всі категорії скотарів.

У США і Канаді широко поширеною є продаж племінних тварин на виставках-аукціонах. Більшість фермерів привозять худобу на місцевий аукціон своїм транспортом або наймають спеціалізований транспорт, який відвозить худобу з кількох дрібних ферм. Дрібні аукціони часто організовуються фермерами, зацікавленими у продажі худоби.

Створення великих відгодівельних майданчиків промислового типу з цілорічною відгодівлею худоби, швидкість перевезень тварин від місць вирощування молодняку до місць його відгодівлі, а також швидка доставка свіжих туш і м'ясопродуктів з м'ясокомбінатів, розташованих у місцях відгодівлі худоби, до місць споживання яловичини – все це сприяє регулярному постачанню м'ясом населення. На високому рівні працює система маркетингу, що забезпечує детальне вивчення попиту і споживання яловичини і м'ясопродуктів у короткому і довготривалому періодах.

Молодняк тварин, що ставлять на відгодівлю називають фідерами. Купівля-продаж фідерів коливається залежно від сезону. Максимального розміру вона досягає восени, а мінімального навесні. У кукурудзяному поясі США спостерігається велика сезонність у постановці худоби на відгодівлю, а відгодівельні підприємства штатів високих рівнин, штату Колорадо і тихоокеанських північно-західних штатів забезпечуються худобою рівномірно по кварталах року.

Великі та середні відгодівельні підприємства намагаються купувати тварин середньої ваги (225-340 кг). Їх відразу ставлять на відгодівлю, період яких порівняно невеликий. Тварин ж легкої ваги (до 225 кг) на промислових підприємствах відгодовувати менш вигідно, тому що така худоба вимагає частішої зміни раціонів, через що період відгодівлі подовжується. Така худоба потрапляє на невеликі фермерські відгодівельні майданчики, де фермери раціонально використовують корми, особливо силос і грубий корм.

Зв'язок між цінами на фідерів, відгодовану худобу і вартістю приростів є основним чинником, який визначає кількість і якість худоби для відгодівлі, доходи від виробництва. Якщо вартість кілограма живої ваги фідера більше, ніж кілограма живої ваги худоби, що йде на забій, то з'являється прагнення купувати худобу меншої ваги. Якщо ж кілограм живої ваги вгодованих телят коштує дорожче, ніж кілограм живої ваги фідера, то прагнуть купити фідерів більшої ваги для подальшої відгодівлі на фідлоті.

Фідлот – це відгодівельне підприємство або майданчик для великої рогатої худоби на свіжому повітрі, обладнаний усім необхідним для повноцінної відгодівлі тварин. Фідлоти в США і Канаді – основа виробництва яловичини. У 2010 р. від худоби відгодованої на фідлотах Північної Америки було отримано 90 % яловичини.

Фідлот являє собою виробництво з комплексом обладнання, машин і споруд, призначених для зберігання і приготування кормів, утримання та відгодівлі тварин, сконцентрованих на невеликих

площах. Фідлоти можна класифікувати за такими основними показниками: потужністю, належністю, способом утримання худоби, а також за рядом інших ознак [12, с.55].

1. Фідлоти в США і Канаді поділяють за потужністю на шість груп: до 1000 голів, від 1000 до 1999, від 2000 до 3999, від 4000 до 7999, від 8000 до 15999 і вище 16000 голів.

2. Фідлоти можуть належати аграрним корпораціям, фермерам, власникам ранчо, фермерським кооперативам, фірмам м'ясопереробної промисловості, агентам з продажу худоби, власникам банківського і промислового капіталу, іншим фірмам, що не мають відношення до сільського господарства.

3. За способом утримання худоби розрізняють фідлоти з відгодівлею на відкритих майданчиках у загонах; зі змішаним утриманням – в тристінних приміщеннях і на вигульних майданчиках; тільки в приміщеннях – тристінних або повністю закритих – холодних або утеплених; під навісами.

4. За способом організації закупівель, відгодівлі та продажу худоби фідлоти поділяють на різні групи. Худоба може належати лише власнику або групі власників відгодівельного майданчика, може утримуватися і відгодовуватися тільки чужа худоба, часто-густо зустрічається змішана відгодівля – власної і чужої худоби. Продаж чужої худоби ведеться за погодженням з власником або після відгодівлі худобу відправляють власнику.

Власниками середніх і великих фідлотів є великі аграрні господарства, власники підприємств з виробництва кормів і переробки м'яса. Худоба ж належить фермерам та власникам ранчо (близько 30%), власникам фідлотів (більше 40%), власникам підприємств м'ясопереробної промисловості (близько 20%).

Чим крупніше виробництво, тим нижча собівартість продукції (на фідлотах – собівартість відгодівлі тварин), що пояснюється кращою організацією управління, більш ефективним використанням обладнання і робочої сили, сталим режимом роботи за кварталами року, механізацією виробничих процесів; більш широким і швидким впровадженням досягнень науки і практики в галузі селекції тварин, годівлі, ветеринарії, меншими витратами на будівництво великих тваринницьких приміщень.

Останнім часом у США і Канаді найбільшого поширення набула система промислової відгодівлі худоби на так званих відгодівельних майданчиках «каст фідлот». Вони зараз широко поширені у всіх зонах, де вирощують і відгодовують худобу. Суть системи полягає в тому, що кожен фермер чи власник ранчо може здати (а не продати) свою худобу на відгодівлю. Терміни перебування худоби на фідлотах різні і залежать від того, якою вагою здають худобу. У більшості випадків кінцевою метою є відгодівля худоби до промислових кондицій і продаж худоби з фідлоту на м'ясокомбінат. Всю турботу про худобу, включаючи обробку її перед постановкою на відгодівлю, ветеринарне обслуговування, догляд, годування, напування тощо, беруть на себе персонал і власник фідлоту.

Худобу кожного власника ставлять на відгодівлю в окремі загони. У випадках, коли організація відгодівлі вимагає більш високого постійного завантаження кожного загону, худобу різних власників змішують. Маркування худоби дозволяє добре сортувати худобу на групи і чітко вести розрахунки з власниками.

Відгодівельні майданчики «каст фідлот» користуються великою популярністю. Власники «каст фідлотів» часто беруть на себе обов'язки не тільки відгодовувати худобу, але також купувати і продавати її.

Розрахунки з клієнтами за відгодівлю худоби власники майданчиків проводять по-різному:

а) власник сам купує худобу на своє ім'я, веде відгодівлю і продає худобу; з клієнта стягується сума, що складається з витрат на закупівлю молодняка, витрат на відгодівлю, транспортування і певний відсоток прибутку; при такій системі клієнт повинен заздалегідь оплачувати власникові 20-30% ціни закупленого молодняка;

б) оплата за відгодівлю худоби складається з певної базисної оплати кормів і експлуатаційних витрат (оплата приготування кормів, праця), витрат на вакцинацію, таврування, обрізку рогів з розрахунку 2-4 долара за одну голову; в цьому випадку купівлю молодняка фінансує сам клієнт;

в) розрахунок включає базисну оплату кормів, додатково 5-6 центів за голову в день для покриття інших витрат з відгодівлі та 2-4 долара за голову на вакцинацію, таврування, обрізку рогів; власник майданчика не несе витрат з купівлі худоби;

г) оплата здійснюється за кожний кілограм приросту ваги тварини; цей спосіб розрахунку зустрічається не часто, тому що деякі показники, що впливають на приріст (погода, хвороби), важко контролювати.

За терміном перебування худоби на відгодівлі або за оборотністю відгодівлі розрізняють фідлоти з короткочасним утриманням (від 1-2 тижнів до 1-2 місяців), середнім (2-3 місяці) і тривалим (3-6 місяців і більше).

Основа майданчика може бути виконана у вигляді ущільненого ґрунту з дренажем, бетонованим повністю або тільки в місцях годівлі і напування тварин. Підлогу усередині приміщень влаштовують частково або повністю щілинною.

На фідлотах можуть використовуватися такі корми: тільки сухий концентрований; змішаний – силос, сіно та концентровані добавки; тільки силос з добавками; тільки рідкі (наприклад, барда); інші корми. Основні корми зберігають у баштах, траншейних і наземних сховищах.

Раціони кормів можуть виготовлятися різними способами. Іноді їх готують поза фідлотом, на власному комбікормовому заводі. Часто застосовується змішаний спосіб – наприклад, білкові добавки готують на стороні і постачають на майданчик, де їх змішують з основними компонентами наявних кормів.

Корм тваринам роздають на фідлотах в самогодівниці, стаціонарними або мобільними роздавачами. Розрізняють відкритий постійний доступ до кормів, регламентований доступ із фіксованою кількістю роздач на день, нормовану за обсягом та якістю кормів роздачу для окремих груп тварин.

Фідлоти значно відрізняються один від одного за ступенем сервісу та робіт, виконуваних на стороні, за системою купівлі і продажу худоби, за способом збирання гною і багатьма іншими ознаками.

Цікавим і повчальним є досвід Канади у галузі м'ясного скотарства. Виробництво яловичини у Канаді вносить значний внесок у зміцнення економіки сільського господарства. Відгодовуючи щорічно 4-4,8 млн. голів м'ясної худоби, фермери отримують 5,8-6,3 млрд. доларів, що становить 20-22% від усього доходу в сільському господарстві. У переробній промисловості і роздрібній торгівлі вартість м'ясної продукції зростає до 15-18 млрд. доларів. Близько 85% всієї яловичини виробляється на основі вирощування і відгодівлі тварин основних м'ясних порід герефорд, ангус, шароле, симментал, лімузин. Інша кількість яловичини (трохи більше 15%) виробляється в молочному тваринництві. 25-35 % виробленої яловичини йде на експорт.

У технології вирощування і відгодівлі м'ясної худоби чітко виділяють три виробничих фази. Перша – вирощування телят до 6-7-місячного віку при утриманні їх з коровами. У західних провінціях період отелень починається в квітні, а в провінції Онтаріо – у березні. Маса телят при відлученні становить 225-315 кг. Друга – дорощування телят до річного віку та досягнення маси 360-410 кг. І третя – інтенсивна відгодівля протягом 4-6 місяців на спеціалізованих відгодівельних майданчиках до досягнення тваринами маси 500-565 кг [12, с.57].

Утриманням корів, одержанням телят, дорощуванням їх до 10-12-місячного віку займаються як спеціалізовані, так і багатогалузеві фермерські господарства. Заключна відгодівля м'ясної худоби, як правило, проводиться на приватних і колективних спеціалізованих майданчиках або комплексах.

Основною особливістю канадського м'ясного тваринництва є характер і ступінь зацікавленості економічною підтримкою галузі федеральними і провінційними урядами. До 1996 року ця підтримка здійснювалася у формі субсидій на транспортування кормів, прямих доплат до вартості виробленої продукції при зниженні цін нижче середнього їх рівня за останні три роки. В даний час рівень гарантованих доходів тваринників досягається за рахунок доплат із страхових фондів, у яких на частку виробника припадає половина або третина внесків, інша – частка держави в особі федерального і провінційних урядів.

Міністерства сільського господарства провінцій ведуть ретельний моніторинг економічних показників і структури витрат по кожному періоду вирощування телят, відгодівлі та ринку м'ясної худоби. Публікація узагальнених даних за економічними показниками виробництва яловичини дозволяє, по-перше, орієнтувати фермерів у питаннях економіки і технології по кожній фазі м'ясного скотарства і, по-друге, визначати відповідні заходи економічної підтримки цієї галузі.

Федеральний і провінційні уряди Канади враховують всі об'єктивні труднощі в м'ясному тваринництві. І для того, щоб створити умови для розширення виробництва яловичини і підвищити конкурентноздатність канадського м'яса на міжнародному ринку, уряд послідовно приймав і здійснював різні програми економічної підтримки виробників, в тому числі і фермерів, які займаються м'ясним скотарством.

З 1959 по 1991 рік діяв федеральний закон «Agricultural Stabilization Act» – закон щодо стабілізації сільськогосподарського виробництва, з 1991 року діє нова редакція цього закону під назвою «Farm Income Protection Act» – закон щодо захисту фермерських доходів. Відповідно до цих законів були розроблені програми підтримки рівня доходів фермерів, враховуючи реальний рівень цін на ринку м'ясної худоби [8, с.247].

З 1996 року введена єдина для всіх виробників сільськогосподарської продукції програма NISA – Net Income Stabilization Account – Рахунок по стабілізації рівня чистого доходу. Фонд цієї програми створюється за рахунок внесків фермерів – 3 %, федерального уряду – 2 % і провінційного уряду – 1 % від вартості продукції, що постачається виробником на ринок. Мета цієї програми є накопичення на особистих рахунках фермерів невикористаних коштів та надання виробникові права отримати їх тільки після виходу на пенсію [8, с.247].

В даний час допомогу в організації фермерського господарства, придбанні стада або молодняку для подальшої відгодівлі, як правило, надається через FCC – Farm Credit Corporation – Федеральну сільськогосподарську кредитну корпорацію. У більшості випадків провінційні уряди дають гарантію на

25 % кредиту, а 75 % ринкової вартості майна або худоби є заставою для кредитора. Це є загальним правилом у Канаді щодо надання кредитів у сільському господарстві.

У Канаді діє закон згідно з яким будь-який комерційний банк або кредитна спілка може надати кредит під 25-відсоткові гарантії провінційного уряду і під заставу худоби, що купується тільки асоціацією фермерів. При цьому в розрахунок приймається 75 % ринкової вартості худоби.

Такі асоціації можуть утворюватися відповідно до федеральних законів про кооперативи або виробничі корпорації. Кількість членів асоціації повинно бути не менше 20, з яких 10 членів обов'язково повинні мати не менш ніж дворічний досвід з відгодівлі і вирощування худоби. Цим самим забезпечується можливість новим особам, будучи членами асоціації, почати свою діяльність у цій сфері.

Загальне поголів'я і поголів'я телят знизилася на 5,1 % станом на 1 січня 2009 р. (13,18 млн. голів) в порівнянні з 13,89 млн. голів станом на 1 січня 2008 р. Поголів'я ВРХ м'ясного напрямку знизилася на 6,6 % (станом на 1 січня 2009 – 4,65 млн. голів), з 4,98 млн. голів станом на 1 січня 2008 р. Причинами зниження є високі витрати на годівлю і вирощування. У 2008 році реалізація корів на забій є найбільшою з 1985 року: 1 млн. голів: 808000 на внутрішній ринок, 186000 на експорт. Кількість телиць м'ясного напрямку, реалізованих на ринк, збільшувалася, починаючи з 2005 року і призвела до зниження кількості корів м'ясного напрямку. Експорт відгодованої худоби в США зменшився на 21 % з 839000 голів у 2007 р. до 661000 в 2008 році. У 2008 році експорт худоби для відгодівлі зріс на 16 % до 630000 голів через значний попит на ринку США на відгодоване поголів'я з боку фідлотів. Вартість кормів зросла у 2008 році через побоювання з приводу майбутнього врожаю.

Нижче наведена інформація стосовно основних економічних показників виробництва яловичини в Канаді (табл. 1).

Таблиця 1

Економічні показники виробництва яловичини у Канаді

	Роки			
	2000	2006	2007	2008
Загальне поголів'я, млн. голів	14,97	16,00	15,83	15,20
Тварини на відгодівлі, млн. голів	3,43	3,45	3,46	3,45
Виробництво, млн. голів	3,41	3,55	3,42	3,47
Виробництво, тис. т	1,535	1,598	1,605	1,633
Виробництво, кг. на голову	450	450	469	471
Коефіцієнт, %	23%	22%	22%	23%
Споживання, тис.т	718	710	736	714
Населення, млн. чол.	30,7	32,6	32,9	33,3
Споживання, кг на душу	23,4	21,8	22,4	21,4

У м'ясному скотарстві США продовжуються негативні тенденції що полягають у зростанні витрат на корми. Великий вплив на виробництво м'яса відіграють кліматичні умови. Упродовж 2006 – 2009 років тривалі посухи знизили поголів'я на південному заході і південному сході країни. У цілому загальне споживання у 2008 – 2009 рр. знижувалося, що спровоковано фінансовою кризою. При підвищенні витрат на утримання тварин виробництво яловичини стало менш рентабельним. Зростання виробництва і зниження споживання спровокувало зростання експорту. Проте для США характерним є значна кількість імпорту м'яса яловичини з Австралії та Нової Зеландії. У 2008 році відбулося зростання імпорту м'ясної продукції. Витрати на виробництво яловичини виросли у 2006-2008 роках, після чого відбулося їх незначне зниження. Діяльність галузі м'ясного скотарства США відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Економічні показники виробництва яловичини у США

	Роки			
	2000	2006	2007	2008
Загальне поголів'я, млн. голів	98,20	96,34	96,57	96,03
Тварини на відгодівлі, млн. голів	38,63	37,02	36,76	36,11
Виробництво, млн. голів	14,07	14,39	14,65	14,83
Виробництво, тис. т	36,25	33,70	34,26	34,36
Виробництво, кг. на голову	12,149	11,866	11,988	12,051
Коефіцієнт, %	335	352	350	351
Споживання, тис.т	37%	35%	35%	36%
Населення, млн. чол.	8,652	8,884	8,884	8,623
Споживання, кг на душу	281,4	297,0	299,9	302,8
Загальне поголів'я, млн. голів	30,7	29,9	29,6	28,5

На основі порівняння виробників м'яса яловичини нами складено рейтинг країн Північної Америки (табл. 3).

Таблиця 3

Рейтинг країн виробників м'яса яловичини у світі

Показник	Канада	США
Поголів'я, голів	18	4
Виробництво, т	10	1
Експорт, т	10	3
Експорт, дол. США	5	6
Імпорт, тонн	13	1
Імпорт, дол. США	12	1

Велику рогату худобу поділяють на класи в залежності від призначення та на категорії в залежності від того, якою мірою вона відповідає своєму призначенню. Основні класи, на які поділяють худобу: м'ясна худоба, забійна і худоба, що підлягає:

- а) догодовуванню з метою отримання бажаного ступеня вгодованості;
- б) продовження нагулу (фідери і стоккери).

Туші вищих категорій отримують від м'ясної худоби. Вибракувана худоба на забій дає туші більш низьких категорій або такі, які лише частково можуть бути використані для продажу в натуральному вигляді. Кожен з цих класів поділяють на ряд підкласів, між якими немає чітких меж. Класифікація худоби піддається значним змінам в залежності від коливань попиту і пропозиції. Наприклад, погано вгодованих бичків можна продати на забій як худобу звичайної категорії або відправити на догодовування як фідерів. Розрізняють такі основні класи і підкласи м'ясної худоби в США (рис. 1).

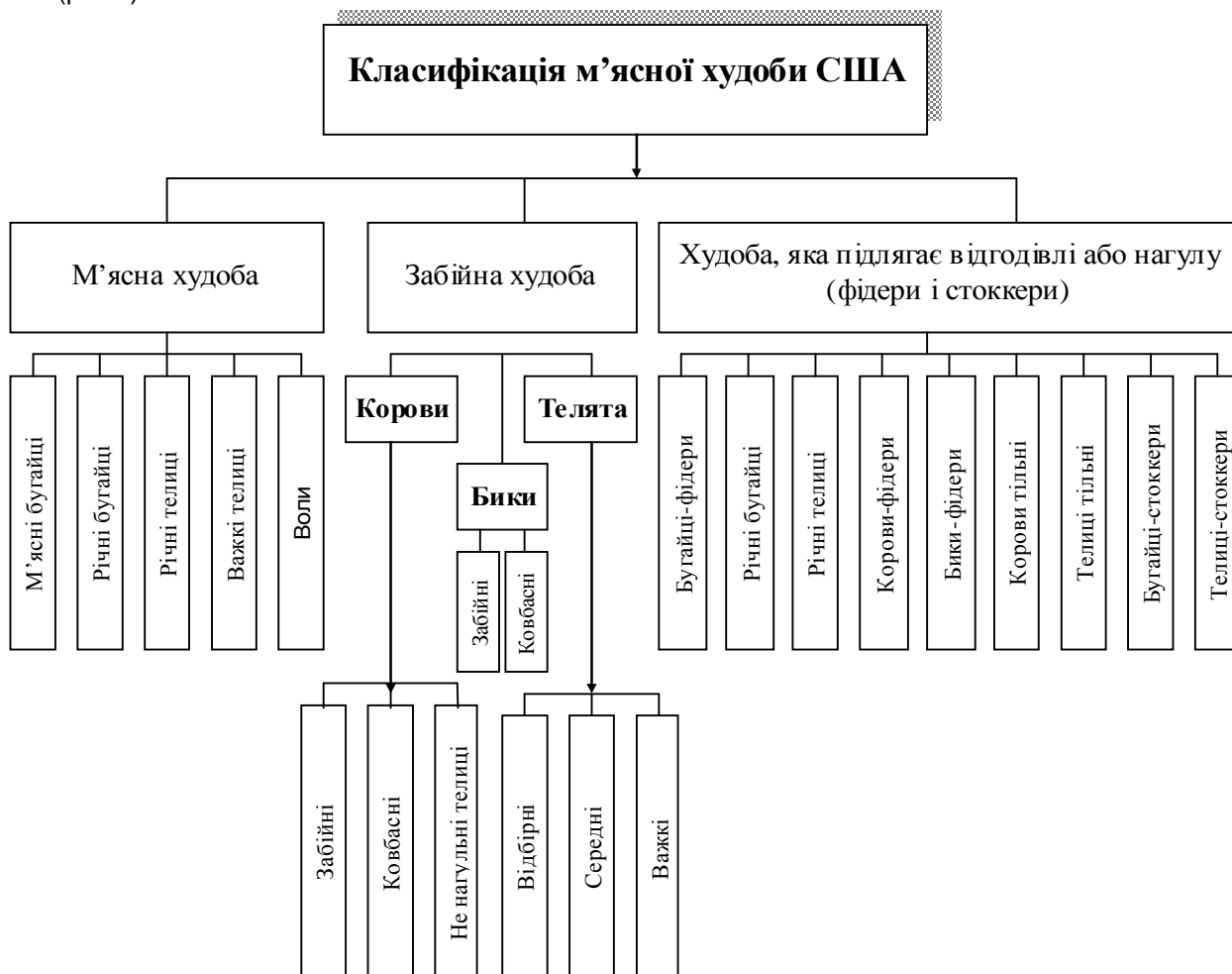

Рис. 1. Класифікація великої рогатої худоби США (Складено на основі [13])

На рис. 1 наведена система класифікації великої рогатої худоби, яка використовується у США. За цією системою основою класу є стать, а основою категорії – якість м'яса, статура і вгодованість. До

“вищої” категорії відносяться вгодовані тварини покращеного типу. До “добірної” – тварини практично такого ж типу, але дещо менш вгодовані. Потім йдуть “хороша” і “середня” категорії, “ковбасна” і “консервна” [14].

Розглянемо класифікацію яловичини у країнах Північної Америки. Так, яловичі туші сортуються двома способами.

1. Сортування за якістю – враховуються такі показники, як ніжність, соковитість і смак.

2. Сортування по виходу м'яса – враховується кількість нежирного м'яса у туші.

3. Сортування за якістю здійснюється з урахуванням наявності тонких прошарків жиру в пісному м'ясі, а також за його кольором і зрілістю.

В США визначають 8 сортів яловичини за якістю: вищий сорт; добірне м'ясо; м'ясо першого сорту; стандартний сорт; промисловий сорт, другий сорт, ковбасний сорт, м'ясо для виробництва консервів.

У США також існує класифікація за віковими групами тварин, що розподіляється від «А» до «Д», причому сорт «А» вказує на самих молодих тварин. Вік є одним з найважливіших чинників якості, так як м'ясо, отримане від старих тварин, зазвичай менш ніжне. М'ясо, отримане від старих тварин, ніколи не класифікується за найвищими сортами: вищий, добірний, перший або стандартний [14].

Значна частина великої рогатої худоби в США (більше 90%) відноситься до класу А по віковій класифікації, тому що виробничий цикл в американському тваринництві становить 15-20 місяців.

Сорти яловичини за виходом м'яса поділяються з першого по п'ятий і визначають можливості оброблення туші або кількість придатного для вживання м'яса в порівнянні з жиром. Тобто від туші, що відноситься до першого сорту, може бути отримано найбільшу кількість пісного м'яса по відношенню до жиру; на туші п'ятого сорту міститься незначна кількість м'яса по відношенню до жиру. Факторами, які приймаються до уваги для визначення сорту щодо виходу м'яса, є: кількість зовнішнього жиру, вага туші, розмір м'ясистої частини спини і кількість внутрішнього жиру, що накопичується на внутрішніх органах тварини [15].

У м'ясопереробній промисловості США є прийнятною класифікація, заснована на приналежності тварини до тієї чи іншої статі. Відповідно до цього є п'ять класів туш: бугайці, телички, корови, бики і воли. Ці класи поділяються на десять категорій, від 0 до 9. Основою для присвоєння категорії є цінність м'яса даної туші. Визначення категорії всередині кожного класу ґрунтується на екстер'єрі (з урахуванням конституції) і вгодованості. Екстер'єр повинен включати [13]:

1) будову та зовнішні обриси туші і кожної її частини,

2) ступінь розвитку м'язової тканини усіх частин туші. При ідеальній тілобудові реберна частина, філейна частина і нижня частина стегна повинні бути м'ясистими, гомілки короткими і передня четвертинка – вузькою. Туші кращих категорій компактні, і у них відсоток м'яса в порівнянні з кістками високий.

Вгодованість включає: шар жиру, що покриває тушу, його колір, кількість, характер і розподіл.

Якість включає: колір, структуру і мармуровість м'яса, а також колір і характер кісток, особливо відростки хребців [15].

Висновки з проведеного дослідження. Тваринництво у Канаді і США є прикладами успішного ведення агробізнесу. Загальновідомі основні складові розвитку тваринництва країн: регіональна спеціалізація галузі; господарська спеціалізація і концентрація; високоякісна годівля; досягнення селекційно-плеємної роботи з орієнтацією на кращі породи світу.

У північноамериканському сільському господарстві центральною фігурою є виробник м'яса яловичини, його економічні і суспільні інтереси знаходяться у центрі уваги держави і суспільства. Саме виробники формують на кооперативній основі вертикальне виробництво від сільськогосподарської продукції до кінцевого споживача.

Бібліографічний список

1. Бабич А. О. Світові земельні, продовольчі і кормові ресурси: Монографія. / А. О. Бабич. – К.: Аграрна наука, 1996. – 571 с.
2. Бойко В. І. Про гарантування продовольчої безпеки України / В. І. Бойко // Економіка АПК. – 2006. – № 1. – С.60-67.
3. Бойко В. І. Ринок м'яса: проблеми формування ресурсного потенціалу / В. І. Бойко // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С.97-103.
4. Власов В. І. Світове виробництво та споживання яловичини / В. І. Власов // Економіка АПК. – 2004. – №6. – С. 141-144.
5. Гапусенко Ю. Я. Світові тенденції та перспективи виробництва м'яса великої рогатої худоби в Україні у контексті забезпечення продовольчої безпеки держави / Ю. Я. Гапусенко, Ю. В. Кернасук // АгроІнКом. – 2007. – №11. – С. 54-59.
6. Діброва А. Д. Аграрна політика США: тенденції розвитку та уроки для України / А. Д. Діброва // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 127-133.

7. Канівський П. К. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва в країнах з ринковою економікою / П. К. Канівський // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 63-65.
8. Нагорный В. Д. Сельское хозяйство Канады. Корни успеха / В. Д. Нагорный. – Москва – Майкоп: ООО «Качество», 2004. – 328 с.
9. Промышленный откорм крупного рогатого скота. Пер. с англ. / Под ред. В. Ф. Лищенко. – М. : Колос, 1978. – 416 с.
10. Рунов Б. А. Основы промышленного откорма скота в США и Канаде. Изд. 2-е, перераб. и доп. / Б. А. Рунов. – М. : Колос, 1975. – 392 с.
11. Терентьева А. С. Основные направления развития животноводства США на пороге XXI века / А. С. Терентьева // США. Канада: экономика, политика, культура. – 2000. – №3. – С. 107-124.
12. Черняков Б.А. Американское фермерство: XXI век / Б.А.Черняков. – М. : Изд-во «Художественная литература», 2002. – 399 с.
13. <http://www.8y.ru/Chapt1-1.shtml>.
14. http://www.usfoods.ru/catalog.aspx?ob_no=438.
15. http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view.
16. http://www.agr.ca/index_e.php.
17. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>.

Анотація

У статті розглянуто специфіка функціонування галузі м'ясного скотарства у Канаді і США. Виділено характерні риси аграрного бізнесу у тваринництві. Проаналізовано економічну ефективність виробництва м'яса яловичини у цих країнах. Акцентовано увагу на класифікації худоби за якісними показниками.

Ключові слова: м'ясне скотарство, яловичина, інтеграція, відгодівля ВРХ, відгодівельні майданчики, фідлот, аукціон, фідери, класифікація яловичини.

Аннотация

В статье рассмотрена специфика функционирования отрасли мясного скотоводства в Канаде и США. Выделены характерные черты аграрного бизнеса в животноводстве. Проанализирована экономическая эффективность производства мяса говядины в этих странах. Акцентируется внимание на классификации скота по качественным показателям.

Ключевые слова: мясное скотоводство, говядина, интеграция, откорм КРС, откормочные площадки, фидлот, аукцион, фидеры, классификация говядины.

Annotation

The article considers the specific functioning of meat cattle industry in Canada and the USA. The typical features of the agricultural business in animal husbandry. Analyzed the economic efficiency of beef in these countries. The attention to the classification of cattle for quality indicators.

Key words: beef cattle, beef, integration, feeding, breeding, fattening grounds, feedlot, auction, feeders, classification of beef.